

NARODNI GOSPODAR

GLASILO GOSPODARSKE ZVEZE.

Člani Gospodarske zveze dobivajo list brezplačno.
Cena listu za nečlane po štiri krome na leto; za pol leta dve kroni;
za četrt leta eno krono; posamezne številke po 20 h.

Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne
vračajo. — Cene inseratom po 20 h od enostopne petit-vrste, za
večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 143.

V Ljubljani, 25. novembra 1902.

Poštno-hran. št. 849.872

Kmetijstvo.

Poljedelstvo.

Pridelovanje čebule.

(Iz ljubljanske okolice.)

Ena zelenjadnih rastlin, ki se precej dobro izplača in ki je vsled tega tudi po nekaterih krajih zelo razširjena (na pr. v ljubljanski okolici) je brez dvojbe čebula. Pri sajenji čebule razločujemo več načinov: 1. Enoletna kultura s setvijo na mestu, 2. enoletna kultura s saditvijo sajenk, 3. dveletna kultura s sejančkom.

Čebula raste najlepše v prav topli rahli, bolj suhi nego vlažni zemlji, ki je bila prejšnje leto močno gnojena. Podnebje mora biti milo in lega odprta in solnčna. Ako čebuli prilivamo z močno gnojnico, tedaj žene prehudo v listje in ne dozori popolnoma. Bolj se priporoča potresati grede s sajami, lesnim pepelom, kurjekom ali kompostom; ta mora biti pa brez plevela, ker sicer postanejo grede preveč plevelne.

Pri prvem gori omenjenem načinu hočemo dobiti v enem poletju čebulo, ki je za rabo v kuhinji. V ta namen se poseje seme zgodaj spomladi na široko ali še bolje v vrste, ki so 25—30 cm narazen. Glavna stvar je, da se redko poseva. Vrstna setev je

vled tega boljša, ker pri tem lažje ohranimo zemljo rahlo in brezplevelno, vsled česar se tudi čebule bolj odebele. Nikakor pa ne smemo semena z grabljami globoko posuti, pač pa ne pozabimo, posebno v rahli zemlji, proti z lopato potlačiti. Zelo se priporoča takoj po setvi zemljo pokriti in in sicer s šotno meljavo, žaganjem in pod. Ko so sadičice dobro vzišle, jih razredčimo in odstranimo vse pregosto stoječe rastline na razdaljo okoli 5 cm. Izruvani čebulček lahko presadimo na kako drugo gredico in ž njim lahko tudi zamašimo morebitne nastale vrzeli.

Drugi način, enoletna saditev s saditvijo sajenk, je v rabi mnogokrat na domačem vrtu in tudi pri večjih nasadih. Mnoge vrste, kakor madeiranska in tripolitanska čebula, postanejo velike in okusne še le tedaj, ako jih, nalik luku, presadimo. Da dobimo zgodaj sajenice, sejemo seme v gorke gnojne grede prav zgodaj ali malo pozneje na prav tople in v zatišji ležeče rabate. Pri majhni potrebi je najbolje, sadike kupiti pri vrtarju.

Predno vsadimo, obrežemo rastlinice na koreninicah in listih. V dobro grabljane lehe posadimo rastline same po 10 cm narazen, jih dobro poškopimo in jim tudi pozneje po potrebi prilivamo.

Tretji način, dveletna kultura s saditvijo sejančka, je pri nas splošno v navadi, priporoča se pa tudi v ta namen, ako se hoče pridelati zgodaj sveže čebule za vžitke. Kakor znano, je sejanček (čebulček) pri nas predmet živahne hupčije in zato se pridelovanje njegovo precej splača.

Čebulček si izredimo tako-le: Meseca majnika posejamo čebulovo seme na bolj pusto zemljo na široko t. j. ne v vrsto in precej na gosto. Zemljo pokrijemo s šotno meljavo in jo potem dobro pritismo. Čebulček ostane majhen in ne sme biti večji od lešnika. Na jesen, kadar čebulčkovo listje porumeni, ga porujemo in razvrstimo. Večji čebulček odberemo za domačo porabo, ker ni za sajenice za nič, zato ker pre-rad uide v cvet. Čez zimo moramo hraniti čebulček na suhem kraju, kjer pa ne zmrzuje.

Sadimo čebulček na ta način, da ga potaknemo zgodaj spomladi v vrste oddaljene po 25 cm in oddaljenost sajenic je 10 do 12 cm, v dobro zrahljano zemljo kake 2 cm globoko. Nadaljno ravnanje je ravno tako, kakor smo ga zgoraj opisali.

Ozir ruvanja in shranjevanja čebule naj še omenimo: Kakor hitro se čebulov vrat omehča, listi pa porumene in padejo na tla, porujemo čebulo ob suhem

vremenu, jo dobro presušimo in sortiramo. Kar je kaj pokvarjenega se takoj odbere proč za domačo kuhinjo, ostalo pa spravi za pozimsko rabo ali pa za prodaj. Čebule ne smemo nikoli pustiti, da bi zmrznila. Tu in tam imajo navado, da steblo čebule nalomijo, da omahne, češ, da se tako dobi večjo čebulo, ki bolje dozori. Koliko je na tem, nisem poskušal, a drugi svare pred tem, češ da pri tem trpi čebulova trpežnost. Sitno je, če gre čebula v cvet, odtrgaj zgodaj cvetni poganjek, potem še lahko porabiš čebulo.

Zelo se menjavajo cene čebule. Jeseni si proizvajalci cene sami izpodbijajo, ker bi rad vsakdo brž dobil denar za svoje blago. Ko bi pa imel cel okraj, kjer se čebula prideluje v velikem, kot na pr. v ljubljanski okolici svoje pripravno skladišče, da bi blago v njem lahko čakalo event. tudi spomladi, kmetje pa bi vže prej dobili nekaj denarja v roke na blago, o j kako vse drugačne bi bile cene naše čebule. Zatorej zopet kličem: Slavna „Zveza“ in ljudstvo, ki trpiš: Caveant consules! (Odprite oči!)

Vinogradništvo in vinarstvo

Presodek o letošnji vinski letini.

Kakor je posneti iz raznih poročil, je letošnja vinska letina kvalitativno in kvantitativno boljša od lanske. Sicer ni bilo za normalni razvoj trte celo leto nič kaj posebno ugodno vreme, nasprotno pričakovati je bilo le slabe letine, kajti že spomladi, koj ko so pričele trte poganjati, so nastopile razne uime. Spomladanski mraz se je povsod pojavil tu manj tam več, toda povsod je isti na nežnih poganjkah precejšnje škodo provzročil. Po Vipavskem in Primorskem je razsajala huda mrzla burja, ki je trtne poganjke deloma odlomila, deloma pa osmodila, tako da so ostali na ogoljenih poganjkah le še osmojeni grozdički.

Tudi toča ni ponekod prizanesla in na Vipavskem je bila že aprila, kar je nekaj izvanrednega; po drugih krajih je pa tudi pozneje pogostokrat nastopila in ponekod prav močno potolkla.

Pa že po preteku nekoliko tednov so se trte zopet popravile; pognala so speča očesa in pokvarjeni poganjki so zopet ozeleneli, vsi pa večinoma nov zarod nastavili. — Ta slučaj navedemo radi tega, da se v bodoče, ako se vtegne kaj enacega pripetiti ali ponoviti, nekoliko počaka z odstranjevanjem ali prikrajšanjem pokvarjenih t. j. osmojenih poganjkov. Pri nekaterih trtah so celo zopet zarodili iz spodnjih zalistnikov nastali poganjki.

Drugače je pa ravnanje s trtnimi poganjki, katere toča pozneje potolče. Ti se morajo kmalu potem do zdravega lesa obrezati.

Letina bi bila kvalitativno mnogo boljša, da ni po letu nastopila več tednov trajajoča suša, vsled česar je grozdje v pravem razvoju nekoliko zaostalo. In konečno ni bila tudi jesen nič kaj prida, kajti pre zgodaj so nastopili mrzli in mokrotni dnovi. Vkljub vsem tem nedostatom se je hvaležna in potrpežljiva vinska trtica tako razvila, da je mogla vinogradnika za njegovo celoletno in trudapolno oskrbovanje razmerno obdariti.

Letošnje vino je sicer povsod bogato na kislini, toda močnejše in polnejše od lanskega. Ta kislina je celo v nekaterih krajih n. pr. na Vipavskem in Primorskem ceno vinom povzdignila, ker se taka vina lažje v mrzle kraje spravijo kot prav trda in na kislini prav revna vina. Taka vina tvorijo po zimi jako dobro pijačo, nasprotno pa postanejo bolj kislina vina za poletje jako okusna. In ravno z letošnjim Dolenjcem in Štajercem bo taka, da se ga po zimi ne bode prav veliko spečalo, pač pa pojde po letu tem hitrejšo od rok, osobito v takih krajih, kjer je bolj kislo vino udomačeno

ali pa kjer se rabi za mešanje drugih milejših vin.

Ker ima letošnje vino več moči v sebi od lanskega, se bo tudi bolje čistilo in stanovitnejše ostalo. Seveda to pa velja le za one kleti, kjer je red in snaga doma. Vinogradniki, ki so pri trgatvi površno postopali, ki niso zbirali gnilega od zdravega, ki niso z moštom pravilno ravnali, ki rabijo slabe sode, katere hranijo v slabih kletih, in konečno, ki svojih vin ne pretakajo ali presnemajo, morajo le z neko bojazljivostjo pričakovati vročih poletnih dni, kajti ob vročini se tako zanemarjeno vino kaj rado spridi.

X.

Gozdarstvo.

Obnovitev gozdov pri malih posestvih.

Ako tudi mali posestniki dobijo potrebne sadike za nasajanje gozdov iz deželnih in drugih gozdnih drevesnic večkrat zastonj, vedno pa po nizki ceni, vendar dostikrat bolj kaže, da si potrebnih sadik sami vzgojimo. Kajti kolikor dalje se morajo drevesca, posebno ob suši, prenašati in kolikor dalje časa čaka tako drevje, predno ga vsadimo, toliko težje se prime. Najbolje je, ako imamo svojo drevesnico, iz koje moremo izkopavati drevesca vsaki čas in vže naslednje ure presaditi jih na frato. Zato se naj odloči veliko gospodarjev, da si sami vzgoje potrebnih sadik, tembolj, ker stvar ni prav nič težavna. Delo se le malo razločuje od podobnih opravil v zelenjadnem vrtu.

Ako imamo v domačem vrtu prostorček v svoj namen, tembolje, drevesnico imamo potem vedno pred očmi in ne zamudimo potrebne oskrbovanja. Ako je pa treba nasaditi večje ploskve, potem napravimo drevesnico kar na, ali vsaj blizu tega prostora. Potrebno seme si gozdni posestnik lahko sam brez truda preskrbi. Po zimi nabere 1 do 2 hektolitra smrekovih ali borovih storžev in jih

strese v kako gorko sobo ali pa na peč; tudi v krušno peč jih smemo potisniti precej, ko je gospodinja vzela kruh iz nje. Storže lahko posušimo tudi s tem, da jih v sušcu in mal. travnu ob gorkih dnevih izpostavimo solčni toplini. Kmalu se storži odpro in celo reč dobrega semena imamo brez stroškov v rokah, nekoliko težje gre z mecesnovimi storži, gre pa tudi.

Na to se sejalne grede dobro prekopljejo, poravnajo in z grabljami drobno predelajo. Zdaj posejemo seme; to se vseje ali: po celi gredici enakomerno pri smreki, boru in mecesnu na ta način in toliko gosto kakor žito, ali pa se seje v 5 centimetrov široke in 10 cm druga od druge oddaljene vrste, tu pa nekoliko gosteje. Na to pokrijemo seme v zemljo. Z roko potresamo na seme fino zemljo, toda samo tako dolgo, da semena nič več ne vidimo.

Smerekovo, borovo in mecesnovno seme sme biti torej k večjemu 1 mm visoko ali debelo z zemljo pokrito, t. j. tako na debelo, kakor slamnata bilka. Jelkovo seme smemo 4 mm, akacijino 1 cm, želod pa do 5 cm na debelo pokriti z zemljo.

Da ptice ne požro semena, pokrijemo gredice z dračjem, posebno radi z brinjevimi, smerekovimi ali z jelkinimi vejami za toliko časa, da se pokažejo rastlinice. To setev izvršimo po ravninah sredi meseca aprila, v gorkih krajih koncem tega meseca. Gredice je treba ob suši zalivati in pozneje jih pridno snažiti in pleti.

Prihodnjo spomlad gozdne rastlinice predno začno gnati, prešolamo, to se pravi: da jih z lopato previdno izkopljemo, bolehnne in majhne rastlinice zavržemo, večje in zdrave pa posadimo na nove, sveže prekopane grede po kakih 10 cm narazen. Delo se izvrši skoro ravno tako kakor presajamo solato.

Z zaojstrenim sadilnim količem napravimo luknjo v zemljo, držimo vanjo z levo roko rastlinico in pritisnimo s kolcem prst na koreninice. Prešolane rastlinice v začetku nekterikrat zalijemo, potem po potrebi plevemo. Prešolane rastline imajo vselej lepše korenine od neprešolanih; zatorej zasajajmo močno s travo zaraščen in pa zelo pust svet vedno le s prešolanimi rastlinami. Za pogozdovanje najbolj pripravne so borove sadike po 2 leti stare, mecesen po 2 ali 3 leta, smereka po 3 ali 4 leta. Hrastje lahko zasajamo v vsaki starosti, kjer pa srna dela veliko škodo, tamkaj ne sadimo hrastja, jesena in javorja nižjega nego 1 m.

Kar zadeva izvršitev gozdnega nasajanja, si zapomnimo pred vsem dve glavni načeli:

Prvič ne smemo korenin gozdnih sadik poškodovati in ne pustiti, da se izsuše, in drugič sadimo kolikor mogoče skrbno. Kdor se drži teh načel, bo vesel svojih nasadov, kdor pa dela prav z vnemarno hitrostjo, naj se nikari ne čudi, ako se mnogo rastlin sploh ne prime ne, druge pa le težko životarijo. Večinoma sadimo v vigredi, kakor hitro se zemlja staja in dovolj posuši. Drevesca naj se sadijo v ravnih vrstah, po 1—2 m narazen, le tam kjer je veliko kamenja in štorov od posekanega drevja, tam ne moremo saditi pravilno, ampak vsajamo sadike na onih najboljših mestih, kjer je dovolj zemlje, v gorovju najraje v zavetji pod močnimi skalami.

Ako sadimo rastline 1 m narazen, potrebujemo na 1 hektar ravno 10.000 sadik, pri oddaljenosti 1.2 m jih gre okoli 7000 in pri 1.5 m daljave samo še 5000 na hektar. Čim lepše in močnejše so sadike in kolikor manj nevarnostim so izpostavljene, toliko bolj narazen jih lahko sadimo.

Drevesne luknje izkopljemo najmanj 40 cm na dolgo in široko,

odstranimo v njih razne travne korenine, vresje in rahljamo zemljo najmanj še eno ped globoko, tako, da je v vsaki luknji klobuk dobre, drobne zemlje. Ako imamo spomladi malo časa, moremo te luknje napraviti že prejšno jesen.

Ako smo gozdne sadike kupili kje drugje ali iz kake državne drevesnice, jih moramo takoj, ko jih dobimo, previdno narazen vzeti in vložiti v prst. Vložimo jih na kakem senčnatem kraju blizu parcele, ki se ima pogozditi na ta način, kakor smo vajeni ravnati s sadnimi divjaki, ki jih kupimo, pa ne posadimo precej. V zemljo skopljemo majhen jarek, vanj rahlo položimo rastline po strani in pokrijemo korenine z rahlo, fino vlažno prstjo. Ako je treba, poškopimo še vrhno prst in ako je zelo vroče, pokrijemo rastline še z dračjem. Za posajanje vzamemo vedno le po kakih 20 sadik iz posipnice in jih oblatimo, to je v kaki jami napravimo precej gost močnik iz dobre zemlje in vode, pomočimo notri vsako sadiko s koreninami, položimo cel snopič v košaro, in zdaj še le pričnemo saditi.

Najpreje izkopljemo večino rahle zemlje ven, primemo sadiko z levico in jo lepo ravno držimo v luknjo, dočim z desnico korenine z drobno zemljo od vseh stranij zasipamo in pokrivamo. Na to zemljo pritisnemo in posebno pazimo na to, da ne vsadimo sadik pregloboko. Sadike ne smojó priti globokeje v zemljo nego so stale v drevesnici, kar lahko poznamo na debeleu.

Velika napaka je, ako zamečemo uboge sadike do vejic ali celo višje s prstjo. Vsajeno sadiko je dobro na okoli obdelati še z ruševino ali kamenjem.

V prejšnjih časih so radi sejali gozdno seme na izsekah, časih tu in tam kak kos posejali ali pa so sejali gozdno seme mej gozdovo rž ali mej oves, ki so ga sejali na frate. Toda tega načina

ne priporočamo. Treba je veliko dragega semena in vendar je velikokrat vse delo zastonj, ker gozdna trava in plevel zatareta nežne rastlinice. Drugikrat zopet vzkalijo gozdne rastline tako grozno na gosto, da ne morejo rasti naprej in da v 20 letih zrastejo komaj za en meter. Zato v obče priporočamo gori omenjeno presajanje gozdnih rastlin. Samo pri hrastu in jelki radi delamo izjemo od tega pravila. Jelke namreč ne moremo sejati na odprti frati, ker spomladi še mlada prerada pozebe, pa tudi plevel jo prerad zatare. Ako hočemo torej nasaditi jelko, napravimo na bolj svetlih mestih starega gozda po 50 cm² velika sejališča najložje na ta način, da listje in mah ondi odstranimo in na to potresemo 15 do 20 zrn, katere zakrijemo s s prstjo. Tudi želod posejamo najraje naravnost na zemlji, ki jo hočemo pogozditi, navadno jeseni, ko je želod še svež in zdrav. Na vsak način pa, naj vže potem sejemo jeseni ali spomladi, jemljimo za setev samo zdrav želod, ga torej preje preberimo. Želod sadimo večinoma s pomočjo rovnice. S to zamahnemo v zemljo, dvignemo 5 centimetrov debelo plast, vtaknemo pod njo 1 ali 2 želoda in z nogo zemljo zopet nazaj potlačimo.

Toda s saditvijo še ni vse pri kraju, treba je na mladi gozd tudi za naprej paziti s skrbnim očesom. Pred vsem je mnogokrat treba popravljati in nadomeščati; čim pustejši je svet, kolikor bolj suho vreme, toliko več rastlinic pogine kljub največji skrbljivosti. Tu velja srčnost; ne smemo opešati, ampak moramo leto za letom nastale praznine z nova zasajati, dokler se nam nasad popolnoma ne posreči. Trava in plevel večkrat mej mladimi sadikami visoko poženeta, po zimi se vležeta čez nje in sneg pritiska rastlinice k tlom. Ob taki priliki ne pozabimo priskočiti pravi čas na pomoč s

srpom. Zelo pogosto se meni nič tebi nič pokaže v nasadih razno drevje in grmovje, kot breza, jesen, vrba, bezeg, malinje in ostružnice in se tako po ježevo razprostiro, da vsajene smreke, bori in mecesni kar izginejo in ne morejo rasti. V takem slučaju je treba večino nepoklicanega lesa izsekati, le majhen del brez pustimo radi stati dotlej, da jih mora rabiti kolar. Dobro pa storimo, ako odstranimo brezam pravi čas spodnje veje pri deblu, predno se začno ob mladikah in vrhovih iglastega drevja drgniti. Mnogokrat zrastejo naravne sadike jelke, bukve in smreke, ki so prirastle iz naravnega semenskega odpadanja, preveč na gosto, tako da stoji debelce pri debelcu.

Taki mladi nasadi rastejo neobičajno počasi in sneg pomečka dostikrat cele ploskve. Zato jih moramo, ko zrastejo 1—2 metra visoko, razredčiti, tako da stoji drevo od drevesca le še po 1 meter narazen. Kolikor dalje odlasamo to potrebno pa trudapolno delo, toliko večja je škoda, ki jo imamo vsled zaostajanja v rasti.

Po ekonomu.

Živinoreja.

Posneto mleko in prašičjereja.

Po Alfovih vesteh.

Vedno se pritožujejo po mlekarnah udje in povprašujejo, kako bi se dalo posneto mleko z največjim pridom porabiti. Vendar pa vzrok takih pritožb ni to, da bi se posneto mleko ne moglo dobro izkoristiti, ampak to, da ga ne umemo dobro porabiti.

Mlekarstvo kaže v predelavanji posnetega mleka čudapoln napredek; vendar mi pustimo to poglavje na strani, ker je napravljanje kondenziranega posnetega mleka, mlečnega sladkorja, beljakovin itd. zopet le bolj pridržano velikim podjetjem, mi pa se pečemo rajše z našimi malimi slovenskimi razmerami, o katerih pa

iskreno želimo govoriti. Tudi poglavje o napravi pustega sira pustimo na miru. Naprava takega sira se spleča samo ondi, kjer je lahko prodati blago precej v bližini. Zato pa hočemo posvetiti nekaj vrstic drugemu silno važnemu poglavju, kako se namreč izkoristi posneto mleko z vzrejo prascev. Švedsko, Dansko in Švica, te v mlekarstvu najbolj razvite dežele, so dosegle v tem oziru krasne vspehe z velikim dobičkom. Pri nekdanjem načinu posnemanja je bilo le mogoče pridelavati kislo mleko, ki je bilo vsled dolgega stanja še vse prenapolnjeno kužnih miazmov (strupenih bacilov). S takim posnetim mlekom se je ne samo živina le počasi debelila, ampak je dobivala tudi različne bolezni, (kakor klanje, drisko, neprebavnost), ki so dostikrat povzročale posestnikom velike izgube. Odkar imamo posnemalnike, se lahko izognemo tem neprilikam, ker iz posnemalnika dobimo dobro sladko mleko velike redilne vrednosti.

Vsak svinjerejec ve, kako težavno da je vzgajati mlade pujske posebno žlahtnejših vrst, ako je treba z mlekom varčevati.

Krmiti sveže mleko, to ni umno, ker je predrago, pa tudi ne koristno, ker je mleko, če tudi razredčeno vendar le premočno in dela težave v prebavilih. Najboljše krmilo je in ostane sladko posneto mleko, naj je potem pokladamo samo ali v zvezi z drugimi krmili. Vendar pa toplo priporočamo jemati le pasterezovano posneto, kjer pa to ni mogoče, pa vsaj kuhano.

Kakor znano ima mleko celo pri najbolj snažnem ravnanji v sebi mnogo bakterij, ki povzročajo celo vrsto bolezni, posebno pri mladih živalih. S pasterezovanjem in kuhanjem zamorimo te provzročiteljice bolezni, ne da bi se okus in prebavnost mleka bistveno spremenila. Na Danskem je celo postava, ki pravi, da smejo mlekarske zadruge oddajati svojim zadružnikom le pasterezovano posneto mleko. Manjše

mlekarne in posamezni kmetovalci pri nas so le redko o stanju mleko pasterizovati, torej jim ne preostaja drugega, kot mleko skuhati. Brejim svinjam se dajo velike množine posnetega mleka, v začetku brejosti pomešanega z močnimi krmili, proti koncu se prideva slednjih le malo in slednjič podaje samo mleko. Svinje potem lahko skotijo, imajo dovolj mleka in storijo zdrave in krepke mladiče. Med sesanjem ne moremo dovolj priporočati obilnega pokladanja sladkega posnetega mleka. To mleko zmešamo z dobro stolčenim krompirjem, pšeničnim zdrobom (šrot) ali krmilno moko in kmalu se prepričamo, kako izvrstno piščanci pri tem vspevajo. Čez 8—10 dni sesanja ponudimo pujskom samim posnetega mleka. V začetku bolj po malo, potem pa vedno več in polagoma začnemo dodavati drugih krmil. Čez tri tedne so pujski vže tako daleč, da jih moremo, če se je pričela svinja bukati, brez vsake škode ali shujšanja odstaviti. Ako bukanje ne nastopi, je vsekako bolje pustiti prešičke pri svinji do kakih 6 tednov. Po odstavljenji naj bo kake tri mesece posneto mleko glavni del krme za pujske. Odslej pa so dovolj trdni in razviti, da preneso vsako drugo primerno hrano. Ako torej v tem času nimamo ravno odveč posnetega mleka, ga bomo raje krmili mlajšim živalim.

Posneto mleko nam tedaj pri izreji mladih prašičkov izvrstno služi, pa tudi za pitanje in debelenje nam je zelo priročno sredstvo.

Pitanje ne donša nikdar posebnega dobička, ako je naslonjeno na sama močna dokupljena krmila. Posebno manjši gospodarji se po pravici boje stroškov za taka krmila. Vendar pa prascev s pravim uspehom tudi ne moremo spitati s samim golim krompirjem, premalo ima v sebi beljakovin in za te je treba kakega nadomestila oziroma namečka. Najboljši tak nameček pa imamo v posnetem mleku, ki

ima zase še to prednost, da naredi posebno krepko in fino meso. To velja posebno za pitanje mladih par mesecev starih prešičev, ki se dajo z največjim pridom spitati. Ti prešiči, ki tehtajo po 60 do 80 kg žive teže so, kakor znano, najbolj iskano in najbolje plačano blago na trgu. Ne samo radi te visoke tržne cene, ampak tudi zato, ker se te živali najraje debelijo. Računa se na žival in dan po 3 do 5 kg posnetega mleka, 1¹/₂ do 2¹/₂ kg krompirja z malim privedkom zdrobu in krmske moke. Ako nimamo krompirja na razpolago, ga je treba nadomestiti z drugačnimi krmili, kajti 2—2¹/₂ kg suhe krme je neobhodna potreba. Posebno pripraven v ta namen je ječmen, ki ne dela samo fino vlaknatega mesa, ampak tudi trdno slanino. Pri pravilnem ravnanji smemo računati, da pridobi vsaka žival na dan po ¹/₂ kg na teži. Vzemimo pa, da bo račun bolj varen ne ¹/₂ kg, ampak samo ³/₈ kg pridobitve in računajmo, da je treba krme: 2 kg krompirja, ¹/₄ ječmenovega zdroba in 4 kg posnetega mleka. Krompir vzemimo 8 vin. za kg, ječmen 16 vin. in vzemimo za vsaki dan 2 vin. upravnih stroškov zraven, tedaj bi stalo teh ³/₈ kg dnevnega prirastka na živi teži, 14 vin. več (+) vrednost posnetega mleka.

Na Dunaju je zadnja leta cena mlade prasetine 96 vin. za kg. Naših ³/₈ kg je torej vrednih 36 vin. Ako odštejemo od teh 36 vin. gori proračunjenih 14 vin., nam ostane še 22 vin., ki nam kažejo, da smo vnovčili 4 kg posnetega mleka s 5¹/₂ vin. za 1 l.

Gotovo jako dobro vnovčenje posnetega mleka.

Ako pa hočemo pri izreji in pitanji doseči take rezultate, se ne smemo zanašati samo na čarovniško moč posnetega mleka, ampak moramo vso skrb obrniti na oskrbovanje prešičev.

Zelo radi, toda popolnoma neopravičeno očitamo prascem, da

ljubijo nesnago, umazano vodo in zaduhle smrdeče hleve. To je velika zmeta. Nobena žival ni za snago in vestno oskrbovanje tako hvaležna kot prascec ter poplača to skrb z naglim razvojem in hitrim debelenjem.

Kar zadeva svinjake, nikakor ni potrebno, da bi jih napravljali dragocene, dovolj je, da skrbimo po leti za dober zrak in hlad, po zimi za dober zrak in toploto. Vedno pa se zahteva: suho ležišče in v ta namen dobra kanalizacija.

Lesena korita se dajo težko snažiti, zato se jih po možnosti izogibajmo in napravljajmo mesto njih kamnita, betonirana ali iz dobro pocinjenega kositra ali iz emajlovega litega železa.

Ako je le količkaj mogoče, naj imajo prešiči svoj vrtič, da se morejo pregibati na prostem, to velja pred vsem za plemenske živali. Za mlade pujske mora biti vedno poseben prostor, tako da morejo živalice po poljubnosti do svinje, ne pa ona do njih. Tak odločen prostor tudi olajša odstavljanje mladičev.

Ako je mogoče naj se napravi za prasce kopališče; ako pa to ni mogoče, se nikari ne bojmo jih vsaki dan umiti in z riževo ščetjo jih pošteno odrgniti. Kar se tiče krmenja je najbolje pokladati večkrat v manjših porcijah. Pred vsem pa je paziti, da so korita skrbno osnažena pred vsakim krmljenjem, da ne ostane notri nobenih starih ostankov. Prevročna krma je zelo škodljiva, posebno sparjen krompir, ki se še ni dovolj ohladil, nam lahko napravi znatno nesrečo.

Slabejše mladičke in tekače (nekoliko starejše 60—80 kg težke) ločimo mej seboj in jih krmimo posebej, ker močnejši vedno odri-vajo slabejše od korita. Ločimo jih vsaj toliko časa, da dobijo mladiči dovolj moči, da si sami priborijo svojo pravico.

Kdor se peča s prašičjerejo z razumnostjo in resnično skrbljivostjo, bo žel za svoj trud bogato

plačilo. Imamo občine, ki so se samo s pomočjo te kmetijske stroke izkopalne iz prejšnjih beraških razmer in se dvignile do cvetočega blagostanja. Iznajdba posnemalnika ni ravno malo pripomogla do tega ugodnega uspeha. Vsak, kdor pozna naše kmetijske razmere bo z veseljem pozdravil razširjanje tega praktičnega stroja; kajti on ne pospešuje samo mlekarstva, ampak tudi vrlo dobro služi razumnemu prašičjerejcu. Morda vendar pridemo slednjič do vroče zaželjenega cilja, da ne bo treba uvažati prascev iz družih dežel, odkoder se trosijo k nam raznovrstne kužne bolezni, kojih pogubni učinek je že toliko pridnih kmetovalcev treščil v brezno gospodarskega poloma.

S p l o š n o.

Naše stavbe.

—o—

Ali znaš, gospodar, kakšen pomen imajo razne stavbe v tvojem gospodarstvu? — Stavbe niso nič družega, nego mrtva, da žročna glavica in zato je pameten, kdor vtakne v poslopja kolikor moč malo denarja. Vendar pa mnogokrat opazamo ravno nasprotno nesmisel: za stavbe se izmetavajo velike kopice denarja, pri nakupu živine se pa gleda na vinar in postavi v hlev le živina 2 ali 3 kakovosti. Pravilno bi bilo, ako se že hočemo pečati s hlevom, ki je najvažnejša naša kmetijska stavba: priprost, po ceni hlev, a v njem lepa in kaj vredna živina!

Ako pravimo: po ceni hlev, ne mislimo s tem takega, kakoršne tolikrat pri nas nahajamo, da vse plava, kužen smrad, vse stropovje spušča in cela gromada leze skupaj. O, takega hleva nimamo v mislih. Mi si pod priprostim, cenim hlevom mislimo vse kaj družega. Kaj? to naj odkrijejo naslednji odstavki.

Ako hočeš zidati hlev ali ga delati iz lesa, pomisli prej dobro, kam ga postaviš. Ne samo, da bo

na roko za krmljenje, ampak glej posebno tudi na to, da ne bo k hlevu pritekala nobena voda, ampak se mora ta na vseh straneh odtekati proč.

Vprašanje — kaj je boljše: zidan ali lesen hlev? Odgovarjamo: Zidan hlev je seveda bolj trpežen in varen proti ognju, a lesena stavba ima tudi veliko zase, ker se v njej živina najbolje počuti. Lesen hlev je po zimi topel, po letu hladan. Pogostoma devajo v hlevne oboke (velbe) železne traverze. To odsvetujemo zato, ker se pri požaru železo vsled hude vročine rado vpogne in celi obok pade na tla vse pod seboj pokončavši. Zidani obok ostane pri ognju nepoškodovan in lesen strop pusti vsaj toliko časa, da je živina tudi pri daljšem požaru rešena. Temelj hleva mora biti trden in mora biti po potrebi dovolj globok. Razun tega človek ne more biti nikoli dovolj pozoren, da zidarji solidno delajo, ker pri zidarskem delu, posebno ako imajo delo čez vzeto, zelo radi šušmarijo in zidovje kar hitro skrupcajo.

Kar zadeva velikost hleva, moramo opomniti, da je manjši hlev vedno boljši od prevelikega. V majhnem hlevu je le malo nemira. In ako hočemo, da živina izrabi svojo krmo, je veliko vredno, da jo razven ob krmljenju kolikor moč malo vznemirjamo. Ako nastane bolezen, se to v majhnem hlevu ne razširi tako lahko na ostalo živino, ki jo premoremo. Toplina ostane v majhnem hlevu mnogo bolj enakomerna po zimi, ker so vrata pri kidanji, pri spuščanju živine itd. manj časa odprta, nego pri obširnih hlevih. Zato imamo tudi v majhnem hlevu mnogo manj opraviti s prepihom in njegovimi posledicami, kot pri velikih. Krmljenje je v majhnih hlevih priročajše, ker ni treba krme tako daleč prenašati kot pri velikih. Edina slaba stran majhnega hleva je ta, da gospodar, ki ima veliko živine, nima vse skupaj, ima torej manj pregleda. To pa

za nas tako nima pomena, ker še dosedanji hlevi večinoma niso polni.

Stojišče živine naj bo tako, da bo živina pri kolikor moč varčnem nastilju ležala mehko in snažno, kar je posebno za mlekarstvo važno.

Za vsako glavo živine naj se vzame kolikor moč malo prostora. Stojišče živine naj bo tako dolgo, da pri navadnem stanju živine blato ne pada na stojišče samo, ampak v zadej ležeči, precej globlji jarek. Za manjšo živino bi bila primerna dolžina stojišča 1·90—2 m. Za večjo živino 2—2·10 m. Pri tej dolžini živina lahko lagodno leži. blato pada večinoma v jarek, stojišče torej ni zablaceno, in živino je lahko ohraniti snažno.

Stojišče naj bo od jasli proti jarku nagnjeno in sicer 2—3°/_o, da se more gnojnica odtekati v kanal in se vendar ni bati, da bi bilo stojišče preveč strmo in bi se vsled tega utegnile dogajati razne nesreče, zvrženje, izstop maternice itd. In podlaga stojišča, kakor tudi kanal gnojnični naj se napravita iz betona (cementa), da se ne izgubi nič gnojnice in da je moči hlev prav temeljito razčistiti in razkužiti, ako bi bilo potreba. Zelo dobro je, ako se na cement stojišča polože deske, ker je cement sam kot ležišče za živino malo pretrd in premrzal. Tak tlak potrebuje veliko stelje in vendar še nismo gotovi, da ne bi prišlo vime kedaj s cementom naravnost v dotiko, vsled česar se vime lahko prehladi in to mleku silno škoduje.

S cementom zalijemo lahko samo zadnjo, spodnjo polovico stojišča, na katero pride mokrota, gorenjo polovico posujemo kar z gramozom in mej ta pridejo tudi počezna bruna, na katera se pri bje leseni tlak iz desk. Za napravo lesenega tlaka priporočamo za one kraje, kjer se žge oglje, les, ki bi se imel porabiti za oglje. Ta les se enostavno obdela z roko na 10 cm debeline in se ne sme nič zoblati, ker bi bil sicer pregladek in bi se živina na njem

izpodrsavala. Tak tlak je seveda najcenejši, ob enem pa zelo trpežen, ter dovolj močan. Gnojnični kanal, ki leži za stojiščem naj bo 30, bolje 35 cm širok in kake 25 cm globok. Na drugi strani kanala je todišče, ki naj se obije z deskami kojega površina naj leži 5 cm nižje nego višina stojišča pri gnojničnem kanalu. Pri taki napravi izgleda živina veliko lepše, kakor pa, če je hodnik višji od stojišča.

Živinske jaslji so čisto pripravne lesene. Najnižja točka jaslji naj ne bo nikoli višje nego 25 cm nad stojiščem, ker naj živina tudi pri suhem krmljenji stoji ravno tako naravno, kakor na paši. Razun tega naj bodo jaslji precej globoke, 70 cm, tako da znaša celotna višina jaslji 95 cm. Da ni živina pri krmljenji zadrževana, napravimo v jaslji izrezo, vratno izrezo, 35 cm globoko, 25 cm široko spodaj zaokroženo. V višini 1.35 m nad jaslji pride počez bruno, ki je zapiljeno v postranska bruna, ki stojita na obeh straneh stojišča. Pripravno je, ako se tudi prostor med jaslji in brunom nad njimi nekoliko zoži in sicer na vsaki strani s 15 cm široko desko. Ti dve deski in bruno od zgoraj imajo ta namen, da ne more živina tako grdo razmetavati krme po tleh, ne navzgor, ne na stran in da se tako skoro nič ne izgubi. Dalje tudi ne more ena žival požirati krmo drugi, ker je poleg tega tudi v jaslji samih na obeh straneh stojišča mejstena mej vsako živino. Ta ima zopet ta smoter, da vsako žival lahko krmimo primerno njenemu namenu. Pri popolnoma odprtih jaslji je posebno krmljenje posamezne živali nemogoče, ker more vsaka žival v skledo druge.

Za privezovanje živine je zelo pripravna ona priprava, pri koji je mogoče imeti živino priklenjeno precej na kratko, to je namreč navpično železo, ob katerem veriga teče lahko gori in doli, ka-

dar živina leži je veriga tudi pri tleh, kadar pa vstane, zdrkne tudi veriga navzgor.

Širina stojišča naj za eno žival ne znaša več nego do 1 m, največ 1.10 m, ker le tedaj se navadi živina, da ravno stoji in lepo ravno podolgoma leži. Če je stojišče širše, stoje in leže krave postrani in stan se, kar je popolnoma naravno, onesnaži. Lahko torej rečemo, da potrebuje vsaka vsaka žival (odračunši jaslji s poprečno širino 50 cm) okoli 2¹/₂ m² prostora. Mnogim se zdi ta ploskev premajhna, toda skušnija uči, da se s tem prostorom shaja tudi pri težki živini čisto dobro in pri tem imamo velik dobiček, da je živina vedno snažna, kidanje zelo lahko, ker se skoro ves gnoj nabere v gojničnem kanalu. Pri višini hleva se naredi mnogo napak, ker se hlevi napravljajo večjidel previsoki in se tako trati prostor. Zimski hlevi naj nimajo višine pod 2.5 m, nad 3 m pa tudi ne, ker je pri tej višini, če ima seveda hlev pravilno ventilacijo, vse izpolnjeno, kar je potreba za prijetno in zdravo bivališče živine. Pomisliti moramo tudi, da je pri zelo visokih hlevih zelo težko in drago delo, napraviti velik strešni podmol, ki nam prihrani veliko dela in ima zase mnogo družih ugodnostij.

Narodno gospodarske drobtine.

I. Kakšna voda je za živino najzdravejša pijača?

Dostikrat se prigodi, da v hlevu stoječa živina zboli ravno vsled rabe pijače — napajanja. Ker je to vzrok lahko naglej in težkej bolezni, vredno je, ako o tem spregovorimo nekaj besed.

Kakor hrana, tako tudi pijača služi človeku in živalim lahko v krepilo, pa tudi lahko v škodo. Tu se ne sme ravnati po okusu, kajti ta marsikrat vara najbolj modrega človeka. Koliko bolj pa se še lahko zmoti neumna žival,

ako je pripuščena svoji volji. Slabost namreč je pri obeh, da tisto vedno najbolj diši, kar škodi. Poslušajmo torej nekaj vodil, katera naj bi bila pred očmi vsakemu živinorejcu, da ve oskrbovati svojo živino.

Pri napajanju treba pozornosti. Treba paziti, kakšna je žival in kakšna voda za napajanje. Je-li voda studenčna in jako mrzla, je dobro, da se nekoliko omehča, kar se zgodi s tem, da se ji nekoliko kropa prilije. To velja posebno tedaj, ako je voda blizu hleva, kjer se živina, stopivša iz gorke staje, že od mrzlega zraka, še bolj pa od zmrzle vode posebno po zimi lahko prehladi. Najhitreje se to pozna in škoduje mladej rejeni živini, ker je bolj vročekrvna. Še bolj škoduje kakšna sprememba pitanej živini, katera zelo rada divja, kadar pride na prosto, da je vsa utrujena, na kar še-le pije vsa razgreta. Takej živini mnogo mrzle vode dajati je gotovo več ali manj škodljivo, temveč je bolj jo napajati v hlevu z mlačno vodo.

Te pa žival s kraja navadno ne mara. Da se je privadi, naj se vodi primeša vsaj nekaj časa nekoliko otrobov in nekoliko soli. Sčasoma pije mlačno vodo tudi brez tega.

Kakor znano, napaja se živina takrat, ko je že nad polovico suhe klaje požrla in začne opuščati ali vsaj polagoma žreti. To je znamenje, da jo je začelo žejati in tedaj jo je treba napojiti. Zatem še bode z veseljem se lotila krme, dokler ni popolnoma sita.

Tako oskrbljeno živino pa že lahko za pol dneva vprežemo v delo, ali pa ji damo toliko časa za počitek, da prebavi hrano. Samo opomniti je, da naj se voli vsaj za uro prej izprežejo od konjev, da imajo toliko časa prežvekovati, sicer ne morejo prej zopet žreti, predno ni prva hrana prežvečena.

II. Kako se spozna starost jajce?

Važno je večkrat za kuharice, da spoznajo, je li jajce novo ali že bolj staro. V ta namen naj jajca preskušavajo. Znano je namreč, da jajce skozi redko in tanko lupino spušča iz sebe po malem vodene snovij ter je zato čim stareje tim lažje. Poskušnja pa se napravi tako-le: Vzame se posode v katero vlijemo liter vode in dodamo kakih 150 gramov soli. V to vodo položimo jajce in opazujmo. Ako je jajce še-le dan staro, gre naravnost na dno posode vsled svoje teže, dva dni staro obstane že nekoliko višje, dočim tri ali več dnij staro plava že skoraj ob površju vode. Na tak način potem laho vsaka kuharica spozna, s kakšnimi jajci ima opraviti, kar je zlasti v krajih, koder se morajo jajca kupovati, važno.

III. Nova váda za ribolov.

V Ameriki je neki V. Graves iznašel novo vado za ribe loviti. Malo živo ribico dene v steklenico, napolnjeno z vodo, katera se obesi na vrstico in spusti v vodo. Okoli steklenice pa se nastavijo skriti trnki. Ko velike ribe opazijo malo ribico, kako se brezskrbno vozi v steklenici, zaženo se baje nanjo, pa obvisi na trnikih. To je menda precej enako, kakor če ptičar nastavi klicarja v kletki na grm, okoli pa ima razpostavljene limanice. — Tako piše nek češki list, morda bode vabilo naše ribiče k poskušnji.

IV. Kako se piščeta zavarujejo pred jastrebom?

V goratih krajih, kjer je mnogo nepristopnih skal in dreves, zarača se brez skrbi mnogo sovražnikov človeškega imetja, to je živine, zadnji med njimi pa tudi niso raznih vrst jastrebi, sokoli in enaka sodrga. Ta živi samo od mesa, največ od raznih ptic in ko se teh naveliča ali jih je pa

sežko dobiti, pride v goste h kmetu, kjer je kuretina kaj okusen prigrizek. Zlasti piščeta so kakor nalašč, da se nažre ta svojat. Ako jih opazi, jih navadno „nosi“ dokler jih je kaj.

Marsikatera gospodinja toži, da ravno vsled tega sovražnika ne more vzgajati piščet. Da bi jih imela v zaprtem prostoru, vsled pomanjkanja zraka, gibanja na prostem in razne nesnage kaj slabo uspevajo. Tudi je tem živalim potrebno in koristno brskati po vlažnej prsti, kjer se dobi pesek in kakšen črv, ob katerej hrani se počuti najceneje pa tudi najbolje. Po teh skušnjah prepričana gospodinja rada da v jutru temu drobižu nekaj pšena ali ali žgancev, zatem pa jih nažene na prosto.

Ondi pa jih pogoste roparji. Da se pride temu v okom, svetovati je sledečo izkušnjo. Na primernem prostoru, kje za plotom ali ob kakej uti napravi se nekoliko zagrajeni kotiček, katerega del je pokrit z vejevjem na redko, da more po nekoliko sijati solnce skozi. V kotu nekje pa je kakšna deska za streho, ako pride nenedoma dež. H kolcu ondi se na primerno dolg motvoz za nogo priveže v jutru koklja, da more čez dan brskati okoli po prsti, pa ne uiti kam s svojo družino. Ondi se jim daje tudi hrana in na noč se vsa družina spravi na varen prostor.

Pohorski.

Listek.

Izlet v Tuln.

Črtice iz mojega dnevnika.

Ker vem, da velja tudi zame ona ptičja . . ptič leta nad nami, on vidi ljudi, ve dobro, kako se po svetu godi, zato mi ne smete zameriti, ako prerad zapustim orjaško skupino dunajskega zidovja, da se ogledam po lepi provinciji nižjeavstrijski. Tako me je nanesla na predpraznik vseh svetnikov

letos pot v blizo 50 km oddaljeno mestece Tuln ob Donavi. Zanimiva je zgodovina tega mesta, na kojoj spominja še dobro ohranjen rimski stolp in prastar samostan, ki ga pa je zadela podobna osoda, kakoršni zapada sedaj na tisoče Bogu posvečenih stavb po Franciji. Lahko bi Vam opisoval tudi neznano velik železni most čez Donavo, lahko tudi lični oddelek mesta, znan pod imenom „kotež“, vilino mesto; kdor ima zanimanje za ljudsko šolstvo, bi se lahko čudil divni ljudski in meščanski šoli, kako buržoaško srce bi morda prekipevalo ob pogledu na palačo okr. glavarstva itd.

Mene kot kmetovalca je pred vsem zanimala zimska poljedeljska šola v Tulnu, ustanovljena pred 2. leti od dežele nižjeavstrijske. Kar sem pri obisku te šole videl, slišal in mislil, to bi rad podal slovenskemu svetu, ne morda v zabavo, marveč v bodrilo in resnoben preudarek.

Koliko časa vže stikajo naši strokovnjaki za primernim krajem, da bi napravili drugo kmetijsko šolo na Gorenjskem. Na razpolago je troje posestev, odločiti se ne morejo za nobeno. Ne tako v Tulnu. Zgodovina tnakajšnje zimske kmetijske šole je v kratkem tale:

30. nov. 1899. si je ogledal občinski zastop tulnski deželno zimsko kmetijsko šolo v Trautmansdorfu, obstoječo od 15. okt. 1899, stvar mu je bila zelo po všeči, odbor je vložil tozadevno prošnjo na deželni zbor in ta je sklenil vže 27. aprila 1900 ustanoviti zimsko šolo z dvema petmesečnima zimskima tečajema.

To imenujem jaz „delo“ za kmetijstvo, vse drugo pa nazivljajo kimanje in mečkanje v nižjeavstrijski deveti deželi.

Prekrasna je uredba te zimske šole. Njen namen je seznaniti mladence, ki so završili ljudsko šolo na kmetih in ki so vže vajeni poljskim delom, v kolikor moč kratkem času s teorijo kmetijstva

in skoro najmanjšimi stroški pripraviti za umno vodstvo kmetijskih posestev. Pameten namen!

Kdor pozna naše malenkostne slovenske razmerice, mi bo pritr dil, da je množina takih zimskih šol po deželi še veliko večjega pomena nego ena ali več celotnih kmetijskih šol.

Ta svoj namen skuša doseči (in prepričan sem, da ga tudi doseže) šola tekem dveh zim, v katerih traja poduk po 5 mesecev (od vsek svetih do aprila).

Ako hočemo znati ceniti ta zavod, se moramo potruditi, da dobimo vpogled v učni načrt njegov, ki ga bomo podali prihodnjič; ogledati si moramo tudi uzorna učna sredstva, domači vrt, kmetijski muzej šole in poskusno polje. To lahko storimo sedaj, ko nas poljsko delo ne pritiska več tako zelo.

Tu naj samo še omenim, da je mestna občina prepustila kmet. zimski šoli zastoj potrebne prostora (bivša ljudska šola) in da še vedno prispeva s potrebno kurjavo in svetlobo za šolo. Ravno tako podarja občina šoli polagoma kos za kosom poskusnega polja.

Šola obstoji iz 2. učnih dvoran, dveh velikih sob za učila, ene delavnice, enega kmetijskega muzeja, zelo velikega, iz pisarne in nekaj družih prostorov.

Vzdrževanje šole stane na leto okroglo 7000 kron, od katerih odpade na vodjo približno 2500 kron, in s to svoto se dobro izobrazijo redno vsako leto do 40 učencev.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 58. (M. P. v A.) Prosim pojasnila v naslednji zadevi: Blizu hiše je živinski hlev, v katerem se je v zadnjih letih zakotilo toliko ognusnih podgan, da se človeku kar gabi. Naročil sem že raznovrstne pasti, pa se jih ta golazen takoj privadi in nobena več ne pride blizu. Tudi so tako predrzne, da se ne boje ne krave, ne konja, marveč zobljejo z njimi vred iz

jasli. Dvakrat so konju oglodale noge pri kopitu. To se še ponavlja.

Prosim, naznanite mi, kakšno sredstvo, ki bi vspešno pokončalo ta mrčes.

Prosim pa tudi za kako mazilo, ki bi podganom smrdelo in jih odganjalo, ne da bi škodovalo živini. Rabim jodoformgaze, pa se mi zdi, da jim to še bolj diši, ker sem ravno na potrošenih krajih opazil nove rane.

Odgovor 58. Ta slučaj je že bolj izvanreden in obenem pa podučljiv, ker se vidi, kako da se zna celo nema žival pretečih nevarnosti varovati, dočim ravna nerazsoden človek povsem nasprotno. Miš se pasti kmalu izogne, nerazsoden človek pa tem rajše zleze v past, čim nevarnejša je.

Kako naj bi se tako predrzne a obenem tako premetene podgane popolnoma in kmalu zatrla, je težko navesti. Tu se morajo kombinirati razna uničujoča sredstva.

Po našem mnenju je in ostane mačka glavna pokončevalka podgan; pa tudi neka posebna vrsta psov takozvani „ratlarji“ (Rattenfänger) jih močno davijo. Jež, belouška itd. žro bolj majhne miši.

Pustite mačkam prost vhod v dotični hlev in gotovo Vam ga kmalu otrebijo te nesnage. Že sam mačji duh jim vzame precj korajže. Če je pa v hlevu toliko podgan, storite dobro, če zaprete čez noč vsaj 2 mački.

Kot nadaljno sredstvo bi Vam svetovali, da si omislite past „Automatischer Rattenfänger“, ki sam deluje in v katerega se baje vlovi v eni noči do 40 podgan. Vaših pa, ki so že tako „prefrigane“, bi se vlovila mogoče le polovica — kar pa je tudi nekaj. Take pasti se dobe pri J. Schüller, Wien II. Kurzbaugasse 4. Vsaka past stane 4 krone.

Lekarnar Milan Levstek v Ljubljani prodaja poseben mišji strup „Böltger“, ki pomori le miši, drugim živalim pa ne škoduje. Vendar Vas opozarjamo, da ste pri rabi takega strupa nekoliko oprezni; da pazite namreč, da do istega ne pridejo otroci, oziroma kake koristne domače živali. Če se Vam je to sredstvo obneslo, pa prosimo, da nam sporočite. Lekarnar trdi, da se to sredstvo prav zelo naroča in da so z njim vsi prav zadovoljni. Mali paket stane 80 h, veliki pa 1 K 20 h.

Smrdljiv prah za celjenje ran je pač najboljši jodoform; čudno se nam zdi, da bi ta smrdljiv duh podgane

prenašale. Glavno pa je, da skušate odstraniti vso golazen.

Vprašanje 59. (I. B. Slat. p. D.) Prosim, naznanite mi, kako moram zdraviti vola, kateremu je poscal (scalna žila) na koncu začel otekati, je vroč in v sredini med dlakami tudi gnojen? Vzrok je morebiti scalnica, v kateri je po napornem delu ležal.

Odgovor 59. Vzrok otekline je nesnažnost v hlevu, premalo nastelje in mokrota na ležišču.

Otekli, oboleli del žile naj se do čistega s karbolovo vodo (v toplem stanju) zmiva, kar je dolge dlake, naj se prikrajša in naj se skrbi za snažno, suho ležišče.

Vprašanje 60. (I. B. Slat. p. D.) V naši okolici so začele svinje močno bolehati. Svinjo začne sopiti, čez nekaj časa postaja siva in pogine. Ozdraviti dosedaj niso mogli še nobene, akoprav jih je že čez 40 za to boleznijo zbolelo. Prosim, kako ravnati, da bi jih ohranil? Dosedaj imam vedno zdrave in hlastežne, mislim zato, ker jim vedno dajem klajno apno.

Odgovor 60. Vzrok te bolezni je ali rudečica, ali svinjska kuga, ter se svetuje, da se takoj na županstvo, oziroma na c. kr. okrajno glavarstvo naznani, da se obvaruje pred nadaljno škodo.

Ako pa ni kužna ali nalezljiva bolezen, bode pa gotovo vzrok ona, takoimenovana „svinjska moka“, kateri je golovo kaj strupenih kemičnih snovi primešanega.

V tem slučaju naj se poneha svinjam te moke dajati.

Dr. Viljem Schweitzer

naznanja, da je **otvoril**
dne 1. oktobra 1902

svojo odvetniško pisarno

v Ljubljani na Kongresnem trgu 19
poleg nunske cerkve in
„Vzajemnega podpornega društva“.

Priporoča se: Vzajemna zavarovalnica protli požarnim škodam in poškodbi zvonov.
Edini domači zavod te stroke: Ljubljana, Medjatova hiša.

Oglas iz Istre! „Gospodarsko društvo“ v Pazinu posreduje pri kupovanju vina. Opozorujejo se na to trgovci z vinom. Društveni urad je v hiši predsednika dr. Kurelića.

Hranilnica in posojilnica v Marezigah pri Kopru

ima mnogo pristnega črnega vina liter od 15 do 20 kr. in Refoška liter od 20 do 23 kr., prosto postaja Trst ter vabi konsumente za nakup.

Salame ogrske 1-70 gld., domače iz šunkna 1-20 gld. domače 1 gld., dunajske 80 kr. Šunka brez kosti (Hollschinke) 90 kr. in 1-10 gld., suho meso 70 kr., suha slanina 70 kr., glavina brez kosti 40 kr. kilo, velike kranjske klobase po 18 kr. in drugo pošilja od 5 kil naprej po povzetju in sicer le dobro blago
Janko Ev. Sirc v Kranju. (150) 12-9

Tko želi izvrstnoga naravnoga vina, istrijanca črnoga i beloga kupiti, neka se naravnost obrne na posestnika in kmeta **Venceslava Križmanč v Ježenju**, pošta: Tinjan, Istra, kateri se obveže za odgovarati sa pismi in na zahtev pošilja uzorce.

Trgovina in obrt.

Trgovina.

Važno za trgovce s prašiči.

Deželna vlada kranjska je izdala te dni naslednji razglas:

Da se kolikor moči zabrani razširjanje nalezljivih bolezni med prašiči vsled trgovinskega prometa s to živino, deželna vlada nad podstavi § 3. občnega zakona o živinskih kugah z dne 29. februarja 1880., drž. zak. št. 35, dotlej, dokler se ne ukaže drugače, ukazuje naslednje odredbe, poleg tega vzdržujoč prepoved krošnjarstva z živimi prašiči:

1.) Prepovedano je goniti prašiče v trgovinskem prometu po javnih cestah in potih, od železničnih postaj in na železnične postaje, od kraja do kraja, na semnje itd.

2.) Za transport prašičev v trgovinskem prometu se smejo uporabljati samo železnice, izvzemši slučaje, navedene pod 14. točko. Pri tem se je kar najstrožje ravnati po občnih zakonitih in upravnih predpisih, obstoječih za javni živinski promet. Na železnične postaje se smejo prašiči odpravljati samo na vozeh, vpreženih s konji.

3.) Železnični transport se mora napotiti do one železnične postaje, ki je najbližja kraju,

kamor so namenjeni prašiči in ki je na živinskem potnem listu znamenovan.

Od železnične postaje se smejo prašiči šele potem, ko jih je bil živinozdravnik ogledal ter je konstatiral, da niso nobene kužne bolezni sumljivi, odpeljati izključno le samo na vozovili z vpreženimi konji na trgovinski prostor namenilnega kraja ali na primerno urejeno sejmišče.

Pri skladanju rabljene brvi, stopnice in orodje, kakor tudi skladalni prostor je vsekakor korenito počediti in desinficirati, o čemur se mora ogledni organ na železnični postaji prepričati.

4.) Trgovinske prostore mora pristojno politično oblastvo prve stopnje v zdravstvenem in veterinaro-poličijskem oziru za to poslovanje za primerno spoznati, označiti se morajo s firemsko tablo, na kateri je zapisano ime imetnika (trgovca) in vrhu tega pristavek: „oblastveno dovoljeni prostor za trgovino s prašiči“.

5.) Kadar dospe svinjski transport na trgovinski prostor, mora trgovec ali njegov pooblaščen namestnik brez odloga to zglasiti občinskemu uradu ter mu izročiti živinski potni list.

6.) Županstvo ima dolžnost, da zabeleži to zglasitev in da se prepriča, če se število dospelega svinjskega transporta in popis živali ujema z napovedmi oddanega živinskega potnega lista.

Kadar se ne najde noben zadržek, kar je pripomniti na zadnji strani živinskega potnega lista, je takoj dopuščeno prodajati prašiče.

Kadar pa se dokaže kaka ovira, mora županstvo to brez odloga naznaniti predstojnemu političnemu oblastvu in prašiči se smejo prodajati šele tedaj, kadar je zadržek uradno odstranjen.

7.) Trgovec ali njegov pooblaščen namestnik je dolžan, odprodane prašiče po njih številu s pridejanim datumom, z imenom in stanoviščem posameznih kupcev

zapisati na posebno zabeležno polo, ki jo je oddati županstvu, kadar so se poprodali vsi prašiči vsakega posameznega transporta.

Te zabeležne pole mora živinozdravnik, ki mu je naloženo nadzorovati zdravstveno stanje prašičev na trgovinskem prostoru, in ob priliki tudi uradni živinozdravnik kontrolirati.

8.) Dalje je trgovec ali njegov pooblaščen namestnik dolžan vsak slučaj, kadar kateri izmed njegovih prašičev oboli za notranjo boleznijo ali pogine, brez odloga naznaniti županstvu. Nadaljnje prodajanje prašičev v živem ali zaklanem stanju je toliko časa opustiti, dokler se po živinozdravniški preiskavi, ki jo je takoj zahtevati, ne dožene, da v dotičnem slučaju ni nič sumljivega glede kake kužne bolezni. Kadar se pri tem pokaže tudi samo sumnja, da obstoji kaka kužna bolezen, mora preiskujoči živinozdravnik nemudoma, po najkrajšem potu, to naznaniti pristojnemu političnemu oblastvu ter po županstvu ustaviti nadaljnje prodajanje prašičev, kakor tudi vsak promet tujih oseb v trgovinskem prostoru.

9. V trgovinskem prostoru vsakčasno spravljene prašiče mora v presledkih od pet do pet dni na stroške posestnika prašičev preiskati živinozdravnik, ki ga je politično oblastvo za to posebej določilo.

Izvid o vsakočasno izvršeni preiskavi živih, zaklanih ali poginulih prašičev se mora vpisati na zadnjo stran dotičnega živinskega potnega lista.

Kadar se najdejo kaki zadržki, je to vselej nemudoma naznaniti pristojnemu političnemu oblastvu.

10. Kadar je bil posestnik poprodal vse prašiče vsakega posameznega transporta, je dolžan kar najkoreniteje počediti in desinficirati trgovinski prostor s sveže napravljanim beležem,

Kadar se to očejenje in desinficiranje opusti ali zanemari, ukaže županstvo ta dela izvršiti na stroške in nevarnost dotičnega posestnika.

Praden ta dela niso dovršena, se ne sme nov transport prašičev postaviti na trgovinski prostor.

Županstvu je naloženo popregledati izvršitev očiščenja in desinficiranja trgovinskega prostora.

11. Prepovedano je postaviti na druge trgovinske prostore prašiče, ki se niso poprodali.

12. Od železnice na vozovih z vpreženimi konji na primerno uravnane sejmišča pripeljani prašiči se morajo tam postaviti na odločena stojišča.

Glede teh prašičev je v točkah 5, 6, 7 in 8 tega razglasa obsežene predpise zmiselno uporabljati.

13. Vozove za transport trgovinskih prašičev je po vsaki uporabi takoj najkoreniteje očistiti in desinficirati.

14. Onih določil tega razglasa, ki se nanašajo na odredbo železniškega transporta v trgovinskem prometu s prašiči, takrat ni uporabljati, kadar se ta trgovinski promet od izvirnega ali smajnega kraja razteza samo na dotični politični okraj in na politične okraje, ki neposrednje nanj meje.

Pri tem načinu trgovinskega prometa prašičev, ki se na vozovih pripeljejo na semenj, ni treba postaviti na odločena stojišča.

V ostalem pa je vendar tudi ta trgovinski promet s prašiči podvržen predpisom, obseženim v točkah 5, 6, 7, 8 in 12 tega razglasa.

15. Določila tega razglasa se ne dotikajo kmetijskega prometa s prašiči.

16. Glede provenienc iz dežel ogrske krone so za trgovinski promet tako s prašiči za zakol, kakor s prašiči za pleme in rejo merodajna ona določila in one prepovedi, ki se pokažejo iz člena VII. prvega poglavja v prvem delu ces. ukaza z dne 21. sep. 1899. drž. zak. št. 176, in iz ministerskega ukaza z dne 22. septembra 1899, drž. zak. št. 179, in iz dotičnih izvršitvenih določil, oziroma, ki jih na podstavi teh predpisov ukrenejo c. kr. ministerstvo za notranje stvari ali glede obmejnih okrajev oblasti, ki so za to postavljena.

Na Kranjskem so v okviru zgoraj navedenih predpisov iz dežel ogrske krone izvirajoče proveniencije glede trgovinskega prometa podvržene tistim omejitvam, kakor domača živina.

17. Prestopki teh predpisov se kaznujejo po zakonu z dne 24. maja 1882, drž. zak. št. 51.

Predstoječa ukazila stopijo v veljavnost s 1. decembrom t. l.

Istčasno se razveljavljajo odredbe, ki so bile ukrenjene s tukajšnjim razglasom z dne 12. junija 1896, št. 9115, in z nekaterimi dodatnimi razpisi o trgovinskem prometu s prašiči v tukajšnjem upravnem ozemlju.

Železniška zveza s Prago,

koja je od Ljubljane 800 km. oddaljena, postane zopet jako ugodna in pripravna. Iz Ljubljane v Prago in nasprotno vozeči direktni voz

I. in II. razreda po progah c. kr. državne železnice, koji se je pred nekaj meseci opustil, uvede se namreč zopet s 1. decembrom t. l. Direktni voz bode odhajal iz Ljubljane popoldne z gorenjskim vlakom ob 3.56 in dohajal v Prago drugi dan ob 2.35 popoldne; iz Prage bo isti odhajal ob 1.35 popoldne in prihajal v Ljubljano z dopoludanskim gorenjskim vlakom ob 11. uri 16 minut. — Izvzemši proge Ljubljana-Trbiž in Kleinreifling Budjejevice vozi direktni voz z brzovlaki in stane voznja v I. razredu K 78 20 in v II. razredu K 47 76.

Obrt.

Odbor shoda avstrijskih gostilničarjev

je prišel 19. novembra v parlament, kjer so ga sprejeli ministri in poslanci. Odboru je ministerski predsednik zagotovil podpirati težnje gostilničarjev, v kolikor so opravilene. Pred vsem zahtevajo gostilničarji, da smejo pivo v steklenicah prodajati samo gostilničarji, in da morajo v večjih krajih gostilničarji imeti dokaz sposobnosti.

Lekarniške koncesije se ne dajo prodati,

tako je pred kratkim razsodilo upravno sodišče. Samo vdove in mladoletni dediči, ti pa le do dosežene polnoletnosti, smejo nadaljevati lekarsko obrt moža oziroma očeta. S to razsodbo se je mnogokaj bistveno spremenilo pri lekarskem obrtu in so razna društva lekarjev že začela razpravljati o korakih, ki naj jih sedaj store lekarnarji.

ZADRUGA

Plačevanje mleka po odstotkih.

Kakor smo zadnjč obljubili, prinašamo danes drugo tabelo za plačevanje mleka in sicer z 2.30 vinarji za kg.

Kako se tabela uporablja, je samo na sebi jasno, n. pr. ud

mlekarne v D. je poslal meseca novembra v mlekarno 1077 kg; mleko se plačuje po 2.20 tolšč. odstotek. Koliko ima ta ud dobiti za mleko, ki ima 3.8% tolšče? (Glej tabelo prvo!)

Za 1000 kg	dobi	83.—	kron
„ 70 „	„	5.81	„
„ 7 „	„	0.58	„
	skupaj	89.39	kron.

Ali drug slučaj: ud S. je poslal v juliju v mlekarno 435 kg mleka 3.4% ; mleko se plačuje

II. Tabela za plačevanje mleka z 230 vinarji za tolščobni ‰.

Stev. kg	O d s t o t k i t o l š č e																			Stev. kg	
	2:5	2:6	2:7	2:8	2:9	3	3:1	3:2	3:3	3:4	3:5	3:6	3:7	3:8	3:9	4	4:1	4:2	4:3		4:4
1	0.05	0.05	0.06	0.06	0.06	0.06	0.07	0.07	0.07	0.07	0.08	0.08	0.08	0.08	0.08	0.08	0.09	0.09	0.09	0.09	0.10
2	0.11	0.12	0.12	0.12	0.13	0.14	0.14	0.15	0.15	0.16	0.16	0.16	0.17	0.17	0.17	0.18	0.18	0.19	0.19	0.20	0.20
3	0.17	0.18	0.18	0.19	0.20	0.21	0.21	0.22	0.23	0.23	0.24	0.25	0.26	0.26	0.27	0.27	0.28	0.29	0.29	0.30	0.30
4	0.23	0.24	0.24	0.26	0.26	0.28	0.28	0.29	0.30	0.31	0.32	0.33	0.34	0.35	0.36	0.36	0.37	0.38	0.39	0.40	0.40
5	0.29	0.31	0.31	0.32	0.33	0.36	0.36	0.37	0.38	0.39	0.40	0.41	0.43	0.43	0.45	0.45	0.46	0.48	0.49	0.51	0.51
6	0.34	0.35	0.37	0.38	0.40	0.41	0.43	0.44	0.45	0.47	0.48	0.49	0.51	0.52	0.53	0.55	0.56	0.58	0.59	0.61	0.61
7	0.40	0.41	0.43	0.45	0.46	0.48	0.50	0.51	0.53	0.55	0.56	0.57	0.60	0.61	0.62	0.64	0.66	0.67	0.69	0.71	0.71
8	0.46	0.47	0.50	0.51	0.53	0.55	0.57	0.58	0.60	0.62	0.64	0.66	0.68	0.70	0.71	0.74	0.75	0.77	0.78	0.81	0.81
9	0.51	0.53	0.56	0.58	0.59	0.62	0.64	0.66	0.68	0.70	0.72	0.74	0.77	0.78	0.80	0.83	0.85	0.86	0.88	0.91	0.91
10	0.57	0.59	0.62	0.64	0.66	0.69	0.71	0.73	0.75	0.78	0.80	0.82	0.85	0.87	0.89	0.92	0.94	0.96	0.98	1.01	1.01
20	1.14	1.18	1.24	1.28	1.32	1.38	1.42	1.46	1.50	1.56	1.60	1.64	1.70	1.74	1.78	1.84	1.88	1.92	1.96	2.02	2.02
30	1.71	1.77	1.86	1.92	1.98	2.07	2.13	2.19	2.25	2.34	2.40	2.46	2.55	2.61	2.67	2.76	2.82	2.88	2.94	3.03	3.03
40	2.28	2.36	2.48	2.56	2.64	2.76	2.84	2.92	3.00	3.12	3.20	3.28	3.40	3.48	3.56	3.68	3.76	3.84	3.92	4.04	4.04
50	2.85	2.95	3.10	3.20	3.30	3.45	3.55	3.65	3.75	3.90	4.00	4.10	4.25	4.35	4.45	4.60	4.70	4.80	4.90	5.05	5.05
60	3.42	3.54	3.72	3.84	3.96	4.14	4.26	4.38	4.50	4.68	4.80	4.92	5.10	5.22	5.34	5.52	5.64	5.76	5.88	6.06	6.06
70	3.99	4.13	4.34	4.48	4.62	4.83	4.97	5.11	5.25	5.46	5.60	5.74	5.95	6.09	6.23	6.44	6.58	6.72	6.86	7.07	7.07
80	4.56	4.72	4.96	5.12	5.28	5.52	5.68	5.84	6.00	6.24	6.40	6.56	6.80	6.96	7.12	7.36	7.52	7.68	7.84	8.08	8.08
90	5.13	5.31	5.58	5.76	5.94	6.21	6.39	6.57	6.75	7.02	7.20	7.38	7.65	7.83	8.01	8.28	8.46	8.64	8.92	9.09	9.09
100	5.70	5.90	6.20	6.40	6.60	6.90	7.00	7.30	7.50	7.80	8.00	8.20	8.50	8.70	8.90	9.20	9.40	9.60	9.80	10.10	10.10
200	11.40	11.80	12.40	12.80	13.20	13.80	14.20	14.60	15.00	15.60	16.00	16.40	17.00	17.40	17.80	18.40	18.80	19.20	19.60	20.20	20.20
300	17.10	17.70	18.60	19.20	19.80	20.70	21.30	21.90	22.50	23.40	24.00	24.60	25.50	26.10	26.70	27.60	28.20	28.80	29.40	30.30	30.30
400	22.80	23.60	24.80	25.60	26.40	27.60	28.40	29.20	30.00	31.20	32.00	32.80	34.00	34.80	35.60	36.80	37.60	38.40	39.20	40.40	40.40
500	28.50	29.50	31.00	32.00	33.00	34.50	35.50	36.50	37.50	39.00	40.00	41.00	42.50	43.50	44.50	46.00	47.00	48.00	49.00	50.50	50.50
600	34.20	35.40	37.20	38.40	39.60	41.40	42.60	43.80	45.00	46.80	48.00	49.20	51.00	52.20	53.40	55.20	56.40	57.60	58.80	60.60	60.60
700	39.90	41.30	43.40	44.80	46.20	48.30	49.70	51.10	52.50	54.60	56.00	57.40	59.50	60.90	62.30	64.40	65.80	67.20	68.60	70.70	70.70
800	45.60	47.20	49.60	51.20	52.80	55.20	56.80	58.40	60.00	62.40	64.00	65.60	68.00	69.60	71.20	73.60	75.20	76.80	78.40	80.80	80.80
900	51.30	53.10	55.80	57.60	59.40	62.10	63.90	65.70	67.50	70.20	72.00	73.80	76.50	78.30	80.10	82.80	84.60	86.40	89.20	90.90	90.90
1000	57.00	59.00	62.00	64.00	66.00	69.00	70.00	73.00	75.00	78.00	80.00	82.00	85.00	87.00	89.00	92.00	94.00	96.00	98.00	101.00	101.00

tukaj z 2.30 vinarji za tolšč. odstotek. Koliko ima dobiti S.? (Glej tabelo II!)

Za 400 kg	dobi	31.20	kron
„ 30 „ „	„	2.34	„
„ 5 „ „	„	0.39	„
skupaj		33.93	kron.

Prihodnjič priobčimo še tabelo III. za plačevanje z 2.40 vin. za tolšč. %.

Skupna uporaba kmetijskih strojev.

Poljedelske stroje prištevajo največji učenjaki poljedelski velekoristnim iznajdbam za človeško družbo. Razmotrivajo jih le iz stališča poljedelskega delavca; vsled vpeljave strojev se je v marsičem izboljšalo njegovo stanje.

Stroj mu je pred vsem prevzel najtežavnejša dela, ki telo najbolj izmučijo. Pa tudi na njegovo umsko življenje stroj nima slabega vpliva. Ako se namreč nauči poljedelec voditi zelo sestavljene stroje, se s tem zviša tudi njegova ročnost, njegova inteligenca ali umska bistrina in s tem tudi njegova pridobitna zmožnost. Delavcu, ki zna ravnati s poljed. stroji, tudi ne bo težko privaditi se ravnanja s stroji, ki se rabijo pri raznih obrtih. S tem je delavcu tudi olajšan morebiten prestop od kmetijstva v drugačna podjetja, kar utegne biti delavcu velik dobiček, dasi je kmetijstvu samemu na škodo. Tudi plače kmet. delavcev so po vpeljavi strojev višje.

Kar tiče razmerje stroja do kmečkega posestnika samega (in on pride v prvi vrsti v poštev) je toliko gotovo, da stroji pomnožujejo pridelke, pa jih ob enem tudi izboljšujejo. Prof. Pohl na Dunaju trdi, da je raba poljed. strojev opravičena vže vsled te okoliščine, ker imamo delovne stroje, ki svoje delo opravijo varneje in boljše od človeške roke, tako posebno sejalni stroj; drugi zopet povdarjajo, da je delo strojev cenejše in hitrejšo.

Kako pa vplivajo poljed. stroji na kmetovalčev čisti dohodek in na zmanjšanje pridelovalnih stroškov, kar smatrajo nekateri poljedelski Soloni za edino rešitev kmetijstva?

O tem nahajamo v književnosti le malo podatkov, toda vže iz teh odseva prepričanje, da poljed. stroji zvišujejo čisti dohodek. Tu naj navedemo neko primero, kakšni da so na velikem posestvu delavski izdatki pri delu na roko z vprežno živino in s parnim strojem; števila, ki jih dobimo so kaj zanimiva. Pri rabi stroja vidimo, da se prihrani 13.3 odstot. vseh potrebovanih delavskih sil. V denarji so:

Stroški pri delu na roko: Zimska dela na dvoru 6858.65 K; s stroji 5341.16 K. Delo ob žetvi na roko 2446 kron, s stroji 809.01 kron. Prihranitev v odst. na dvoru 22.12; ob žetvi 66.92.

Še neke važne točke v prilog poljedelskim strojem ne smemo prezreti:

Večkrat se čuje očitane, kakor da bi poljed. stroji in delo ž njimi zavoljo svoje enostranosti na duševno in telesno stanje človekovo vplivali neugodno. Da to ni res, razvidi se iz tega:

Omenjeni očitek ima pač za obrtnijo precej veljave, kjer se dela po največkrat v mračnih in zaduhlih prostorih, poljedelski stroj pa dela na prostem svežem zraku in večinoma le malo časa. Tudi imajo opraviti pri kmetijstvu iste osebe tekom leta z različnimi stroji in je v tem oziru strojevo delo za ljudstvo le odločno ugodno. Vsled tega je podtikanje, češ da stroji človeka pobudalijo in ga ponižajo nizko do mehničnega orodja, popolnoma neutemeljeno. Ako namreč hočeš, da ti stroji dobro delajo, je pri vseh treba pazljivosti z odprtimi očmi in ušesi, treba je ročnosti v rokah in nogah, ostrega opazovanja in pozornega ravnanja, in to niso lastnosti, ki človeka poneumljajo.

Kdor je sploh videl kak poljed. stroj pri delu, ta si bo pač težko upal tej vrsti strojev predbacivati tako krivična očitaneja.

V nekem kmet. listu nahajamo o tem pomenljivi stavek:

Kdor se še spominja, kako je bilo treba na večjih posestvih, pri boljših kmetijah po zimi cele mesece od ranega jutra, davno pred svitom do pozne noči na vseh podih mlatiti, in kako enolično in duha moreče, da je bilo to nabijanje s cepci, ta mora tudi pripoznati, da je nastopajoči mlatilni stroj v nekem smislu pravi odrešitelj človeštva od težkega, suženjskega dela. Kmet, ki se oslobodi takega otopujočega dela se bo dal tudi lagje pridobiti polagoma, da bo pojmoval svoj lepi poklic bolj duhovno, nego doslej.

Ganjen najbrže po takih in podobnih nagibih je izdal deželni kulturni svet na Tirolskem (ima podobno nalogo, kakor c. kr. kmetijska družba pri nas) vzorna pravila za manjše strojne zadruge. On piše:

Eden izmej glavnih vzrokov, da naše kmetijstvo ne more nikamor naprej, so današnje plače poljedelskih delavcev in poslov, ki so dospele do take višine, da mnogokrat popolnoma pogoltnejo čisti dohodek kmetije, tako, da si gospodar pri vsej pridnosti ne prisluži družega nego navadno dnino. Ta obžalovanja vredna prikazen nas nujno sili k misli, da si drago človeško delo nadomestimo s cenejšim strojevim delom, kakor je to obrtnija vže davno izpeljala.

Seveda ne bo stroj v kmetijstvu nikoli igral iste vloge, kot jo igra v obrtniji, posebno ne v goratih krajih naše dežele, kjer manjka večjih, enako obdelanih ploskev, na katerih edino se nekateri stroji izplačajo.

Tako n. pr. pri nas ne moremo povsodi rabiti kosilnega stroja, še manj pa stroj, ki žanje žito in ga veže v snopje, ker marsikje ni

velikih gladkih travnikov in mnogo oral merečega polja- kakor se nahaja v Ogrih in v Ameriki.

Vendar pa moremo v mnogih slučajih prihraniti tudi po naših gospodarstvih pri človeškem delu, ozirama moremo z istimi silami delo veliko bolje opraviti, ako se poslužujemo kolikor mogoče dobrih strojev. (Konec sledi.)

Književnost.

Navod za poslovanje slovenskih reiffeizenskih posojilnic.

Spisal Svatoslav Premrov, uradni vodja "Centralne posojilnice" v Gorici. Cena 5 K.

Knjigi, katero so laskovo ocenili že razni slovenski listi, je namen, da uvede tiste, ki imajo opraviti s posojilništvom, v temeljne nauke poslovanja. Dokaz nam je ta knjiga, kako hitro se je narodno gospodarska misel razširila in okrepila med Slovenci. Ozira se ta navod na knjige, ki jih je vpeljala „Gospodarska zveza“ in ki so dosegle priznanje stokovnjakov, ter podaja skrbno prirejene vzglede. Tako skuša hvalevredno doseči edinstveno poslovanje, glavni in prvi pogoj uspešne revizije. V teoretičnih odstavkih pa podaje knjiga lahkoumljiva pojasnila o knjigovodstvu in narodnem gospodarstvu. Knjigo priporočamo.

Kot **dobrota** za vsako družino se izkazuje uporaba =

Kathreiner-Kneippove sladne kave.

Nobena skrbna gospodinja naj se ne pomišlja dalje uvesti to zdravo pijačo.

Najbolj priporočna primes in najboljše nadomestilo za zrnato kavo.

Kathreiner-Kneippova sladna kava se dobiva pristna samo v izvornih zavojčkih z varstveno znamko »župnik Kneipp« in imenom =

Kathreiner.

!! Najbolji vozovi za gnojnico!!

Iz jeklene pločevine dvojno pocinjene v obsegu od 4—25 hl.

Nedosegljive verižne sesalke. Patentovane brizgalnice z medenim škornjem. 141 12—10

Najbolj priznana strgala za krompir in repo.

Izdeluje specialno

JOS. KLEMENT,

tovarna za sesalke in gospodarske stroje. Hrobce-Roudnice, Češko.

C. kr. priv.

pred ognjem in tatovi varne

blagajne

prodaja najceneje dobro znana tovarna blagajnic

M. Adlersflügel

založnik Raiffeisnovih posojilnic

Dunaj, I., Franz Josephs-Quai št. 13.

(134) 24—23

Vse tu naznanjene predmete preskrbi tudi »Gosp. Zveza« po orig. cenah.

Vse vrste slamorenice

lahko tekoče za na roko in do najmočnejših za na gepelj ali vodno moč v veliki izbiri priporočata

Karol Kavšeka nasl.

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino na debelo in drobno in zaloga poljedeljskih strojev

Ljubljana, Dunajska cesta št. 16.

Tudi se dobijo po najnižji ceni vsi drugi poljedeljski stroji kakor: **gepeljni, mlatilnice, reporeznice, mlini za šrotati in mleti, preše za sadje in grozdje, trombe in cevi za vodovode in sploh vsa železnina.** (135) —22

Slovenske cenike razpošiljamo na zahtevo brezplačno.

Vsak kmetovalec

se lahko prepriča, da je najboljšje sredstvo **konje, krave, teleta, vole, ovce, prašiče** i. t. d.

zdrave, močne, hlastežne in debele ohraniti (144) 24—17

živinski prašek

iz lekarne Piccoli „pri angelju“ v Ljubljani, Dunajska cesta.

Zavitek $\frac{1}{4}$ kile velja 50 vinarjev; 10 zavitkov 4 krone.

Pošiljatvena naročila proti povzetju.

Svetovnoznani !!! Nad 300.000 v rabi. Nad 500 prvih odlik.!!!

ALFA-LAVAL-Separator-ji

so najboljši

posnemavci smetane

je dobiti v 14 različnih velikostih, posnamejo od 40—2000 litrov v eni uri.

Popolne oprave za mlekarne

na roko in s silo, kakor tudi vse mlekarske stroje in posode. (155) 12—7

Popolne naprave za led in ohladitev

za mlekarne, pivovarne, klavnice, mesarje in prekajevalce, za čokoladne tovarne. 450 do 300.000 toplin (kalorij).

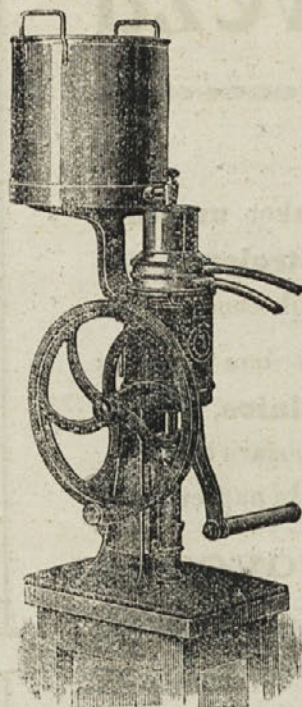
Najcenejša in najboljše dejujoča ohladilna naprava.

Akcijska družba ALFA-Separator, Dunaj.

Zaloga za južne dežele

→ v Gradcu, Annenstrasse 26. ←

Podružnice: Budimpešta. Praga.

Posebnost: Turbine na par, naprave mlekarne.

Posebnost: Posode za prevažanje mleka brez gumija.

Ceniki, podučne brožure, proračuni in načrti za mlekarne na razpolago. Svet se daje v vseh zadevah mlekarstva. Zahteva naj se naš strokovni list „Alfa-Mittheilungen“ brezplačno.

→ Vse tu naznanjene predmete preskrbi tudi »Gosp. Zveza« po orig. cenah. ←

